

Konstitutionsutskottet

Ink 2019 -01- 23

Dnr 1365-2018/19

Till konstitutionsutskottet:
2019-01-23

Granskning av försvarsministerns och statsministerns agerande och kunskap om en pressekreterares nära band till försvarsindustrin

Genom en granskning utförd av Dagens Nyheter har det framkommit att försvarsminister Peter Hultqvists pressekreterare har hjälpt lobbyorganisationer med koppling till försvarsindustrin och säkerhetsbranschen samtidigt som hon har arbetat för den socialdemokratiskt ledda regeringen. Bland annat hjälpte hon en lobbyorganisation med analys om hur de ska påverka politiker i försvars- och säkerhetsfrågor. Hon lät även sin familj driva vidare hennes lobbyföretag som arrangerat försvarspolitiska seminarier i Almedalen där försvarsminister Peter Hultqvist har närvarat. Försvarsdepartementets egen granskning visade att försvarsministerns pressekreterare hade brutit mot Försvarsdepartementets etiska riktlinjer. Pressekreteraren valde självmant att avgå, men försvarsministern kommenterade saken med orden "hon har under sina fyra år som pressekreterare gjort ett utmärkt arbete". Pressekreterarens ursprungliga anställningsavtal (så kallat politikeravtal) gav inte rätt till någon fallskärm eftersom hon avgick på eget initiativ. Det är högst anmärkningsvärt att statsrådsberedningen då upprättade ett nytt avtal som säkerställde att hon erhöll en klumpsumma (dvs ingen avräkning mot framtida lön, vilket är i motsats till politikeravtalet) på 636 000 kronor trots att hon brutit mot de etiska riktlinjerna. Agerandet väcker ytterligare frågor riktade till både försvarsministern och statsministern.

Olle Lundin, professor i förvaltningsrätt, uttryckte till Dagens Nyheter "det är klockrent jäv och ett brott mot förvaltningslagen." (Dagens Nyheter, *Professor om försvarsministerns medarbetare: "Korruption och klockrent jäv"*, 29/8-18) Utan att vare sig föregripa Konstitutionsutskottets granskning eller motsäga professor Lundins uttalanden kan man konstatera att den uppkomna situationen väcker åtskilliga allvarliga frågor. Inte minst i ljuset av försvarsministerns nonchalanta sätt att bemöta det som skett och Försvarsdepartementets ovilja att besvara medias frågor.

- Vad visste försvarsministern om hans pressekreterares kopplingar till lobbyorganisationer med anknytning till försvarsindustrin ?
- Kände försvarsministern till pressekreterarens agerande, t.ex. när det gäller föredraget för SACS?
- Kände försvarsministern till att pressekreterarens företag överlåtits inom familjen och då fortsatte att bedriva samma verksamhet som tidigare?
- Har försvarsministern försökt bringa klarhet i om det i själva verket var pressekreteraren som fortsatt drev företaget, även efter att det överlåtits inom familjen?
- Kände försvarsministern till att det var pressekreterarens tidigare företag som anordnade Försvarspolitisk Arena (FPA) i Almedalen, där försvarsministern har medverkat flera gånger?
- Har pressekreteraren på något sätt främjat påverkansarbete gentemot försvarsministern eller andra politiker? Vad kände försvarsministern i så fall till om detta?
- Har försvarsministerns agerande i en eller flera politiska frågor förändrats till följd av sådant påverkansarbete?
- När fick försvarsministern först kännedom om pressekreterarens agerande och vilka åtgärder vidtog han då?
- Har försvarsministern varit delaktig vid beredning eller beslut om ärenden vilka denna lobbyorganisation eller dess kunder har dragit nytta av?
- Vad visste statsministern och när fick han informationen, t.ex. att hans försvarsminister deltagit vid de aktuella arrangemangen?
- Finns det fler omständigheter som inte har uppdagats? Har det ägt rum fler lobbyarrangemang med försvarsministerns deltagande eller vetskap?

Enligt regeringsformen (1974:152) 6 kap 2 § 2 st får statsråd inte utöva någon verksamhet som kan rubba förtroendet för honom eller henne. Syftet med lagrummet är både att värna om statsrådets integritet och att hans eller hennes verksamhet ska koncentreras till uppdraget som statsråd. Till detta kommer de regler som finns om jäv. Det är ett statsråds skyldighet att förvissa sig om att det vid ett visst regeringssammanträde inte kommer upp ärenden som statsrådet i ett annat sammanhang befattat sig med eller i vilka statsrådet av andra orsaker är att anse som jävig (Statsrådsberedningens skrift Förvaltningslagens tillämpning hos regeringen, s. 45–47, och promemoria från Statsrådsberedningen, SB PM 1987:2, reviderad 1998-06-30).

I Regeringskansliets etiska riktlinjer (beslutade den 15 april 2014) anges att ett klart fall av jäv är bl.a. att någon själv eller någon närstående är sökande i ärendet eller om ärendets utgång kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada för någon själv eller någon närstående. Andra situationer som kan medföra att någon är jävig är att det i övrigt finns någon särskild omständighet som är ägnad att rubba förtroendet för någons opartiskhet i ärendet, t.ex. att någon är vän eller ovän med den som är part eller intressent i ärendet, ekonomiskt beroende av en part eller intressent eller engagerad i saken på ett sådant sätt att misstanke lätt kan uppkomma om att det brister i förutsättningarna för en opartisk bedömning.

När man bedömer frågor om förtroendeskadlig verksamhet och jäv måste man även väga in om det finns en person i statsrådets absoluta närhet som kan misstänkas ha andra lojaliteter än den gentemot statsrådet och regeringen och som därigenom har kunnat påverka handläggningen av ett ärende i en viss riktning. Att försvarsministern haft en pressekreterare med de ifrågavarande kopplingarna påverkar därmed självklart bedömningen av försvarsministerns handläggning av olika ärenden.

Beträffande frågan jäv har konstitutionsutskottet tidigare uttalat (2008/09:KU20) att det enligt utskottets mening är mycket viktigt att bestämmelserna för jäv följs i Regeringskansliet. Jävsreglerna gäller den person som ska ta sådan befattning med ärendet att han eller hon kan tänkas inverka på utgången genom att obehörigen gynna eller missgynna någon. Från jäv kan enligt förvaltningslagen bortses när frågan om opartiskhet uppenbarligen saknar betydelse. Om risk föreligger att det finns någon omständighet som kan rubba förtroendet för att ett ärende handläggs på ett opartiskt sätt är det enligt utskottets mening angeläget att Regeringskansliet vidtar åtgärder för att motverka detta.

Mot bakgrund av det ovanstående hemställer jag att konstitutionsutskottet granskar försvarsministerns och statsministerns hantering av och kunskap om den uppkomna situationen kring den dåvarande pressekreteraren vid Försvarsdepartementet.

Jan R Andersson, riksdagsledamot för Moderaterna